

Projekts Nr.JUST/2010/KPEN/AG/1546 "Atjaunojošā taisnīguma aktuālas problēmas, risināšanas perspektīvas Eiropas Savienībā"

Apmācību kurss "Mantas konfiskācijas tiesiskais regulējums Latvijā un Eiropas Savienībā, tā izpildes mehānisma efektivitātes nodrošināšana"

Rīga, 2012.gada 17.-18.oktobris

Tieslietu ministrija

Pārrobežu īpašuma konfiskācijas
piemērošana. Labā prakse –
Apvienotā Karaliste

Deivids Dž. Diksons

Rīgā, 2012. gada 18. oktobrī
Tieslietu ministrija

Apskatāmais jautājums

- Noziedzīgi iegūtu līdzekļu atgūšana
- Jāatrod līdzsvars: ietverot sodu vai saskaņā ar vispārējām interesēm
- Darbs sabiedrības labā

Savstarpēja juridiska palīdzība: pārskats

- Krimināltiesību normas pārsvarā attiecas uz konkrēto valsti
- Tomēr noziedzība nav ierobežota valsts robežās, tādēļ sadarbība krimināllietās (starp valstīm, iestādēm) ir praktiska nepieciešamība
- Pierādījumu atgūšanas pieprasījumi tiesu iestāžu starpā
- Eurojust: pieaugoša operatīva loma
- Eiropas tiesiskās sadarbības tīkls

Savstarpēja palīdzība krimināllietās (MLA): Juridiskais pamats

- MLA konvencija (20.04.1959.)
- Papildu protokols (17.03.1978.)
- Otrais papildu protokols (08.11.2001.)
- 2003. gada Likums par noziedzīgi iegūtiem līdzekļiem (Starptautiskā sadarbība)
- 2002. gada likums par noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanu (ārējie pieprasījumi un rīkojumi) 2005. gada rīkojums (SI 3181/2005) stājās spēkā 01.01.2006.

MLA 1959. gada konvencija

- Krimināllietas tiesu iestāde nosūta pieprasījumu par pierādījumu iegūšanu
 - Jānorāda, ja liecinieka liecība jāapstiprina ar zvērestu
 - Jābūt klāt pieprasītājas valsts oficiāliem pārstāvjiem
 - Kratīšana un aresta uzlikšana mantai:
 - Dalībvalstis var piemērot abpusēju sodāmību
 - Var tikt iekļauti EAO pieprasījumā
- Var atlikt pierādījumu nosūtīšanu, ja norit vietēja tiesvedība

MLA 1959. gada Konvencija II

- Pierādījumi tiks atgūti saskaņā ar izpildes dalībvalsts tiesību aktu noteikumiem
- Vai tas rada problēmas par pieļaujamību saskaņā ar sprieduma dalībvalsts tiesību aktiem
- Atgūto pierādījumu nodošanas ceļi
- Aprakstiet, kādēļ tiek veikts pieprasījums
- Vai notiek tiesvedība
- Īsi termiņi: izskaidrojiet savus termiņus
- Paskaidrojiet, kādēļ jūs vēlaties darbinieku/prokurora klātbūtni: nevajadzētu atteikt, ja tas, visticamāk, dotu labumu un novērstu papildu pieprasījuma izdošanas nepieciešamību (4. panta 2. punkts, grozīts ar 2. papildu protokolu)

MLA 2001. gada konvencija

- Atļaut lūguma iesniedzējai dalībvalstij lūgt atgūtos pierādījumus veidā, kas nodrošina, ka pierādījumi ir pieņemami vietējā tiesvedībā;
- “arī tad, ja tās ir neierastas lūguma iesniedzējai dalībvalstij

Iesaldēšanas rīkojumi: Tiesiskais regulējums

- Pamatlēmums 2003/577/JHA
- 2003. gada Likums par noziedzību (Starptautisko sadarbību)
- Izejošie pieprasījumi: 10. – 12. sadaļa
- Ienākošie pieprasījumi: 20. – 25. sadaļa
- SSI 345/2009: 2009. gada Likums par sprieduma protokolu (Grozījumi kriminālprocesa noteikumos Nr. 5) (dažādi): spēkā no 2009. gada 27. oktobra

Vietējie iesaldēšanas rīkojumi

- 2003. gada Likums par noziedzību (Starptautisko sadarbību), 10. – 12. sadaļa
- Definīcija: “rīkojums, kas aizsargā pierādījumu, ko glabā līdzdalīgajā valstī līdz pārvešanai uz AK”
- Pielietojums:
 - Rīkojumā norādītajās telpās (precizitāte)
 - Ļoti iespējams, ir būtisks (samērīgums)
 - Ļoti iespējams, ir pieļaujams pierādījums tiesā (tuvināšana)
 - Nesatur / nav iekļautas vienības, uz kurām attiecas juridiskās konfidencialitātes prasība

Pieejamība

- Uzsākta tiesvedība / notiek izmeklēšana uzskaitītajos nodarījumos: Pamatlēmuma 3. panta 2. punkts
- Ir pamatotas aizdomas, ka pierādījums atrodas līdzdalīgajā valstī;
- Pierādījuma nodošanai tiks sagatavots pieprasījums saskaņā ar parastu MLA s7 CICA 03
- Paredzēta Pamatlēmuma 2. panta (d) punktā un 3. panta 1. punktā pielietošanai ar noziedzīgi iegūtiem līdzekļiem

Procedūrai nepieciešamo dokumentu iegūšanas process

- LA/PF iesniegums šerifam
- jānosūta uz LA (ICU) tālākai nodošanai 14 dienu laikā pēc datuma, kurā rīkojums ir sastādīts
- jāpievieno apliecība, kas pārtulkota valodā, kura pieprasīta Padomei nosūtītajā paziņojumā (CICA 03 to neregulē, bet tas būs Pamatlēmums un pievienots pie SSI: t.i., savstarpējā atzīšana)
- apliecība jāparaksta šerifam

Aizjūras iesaldēšanas rīkojums

- Saņem Lords advokāts (ICU)
- Rīkojums un apliecība Pamatlēmumā noteiktajā veidā (CICA 03 to neregulē)
- Izmeklēšana/tiesvedība, kas noteikta uzskatītajos nodarījumos: Pamatlēmuma 3. panta 2. punkts
- LA nosaka tiesu un FO kopiju, kas jānosūta uz tiesu un prokuroram
- Tiesa izskatīs iesniegumu;
- Kratīšanas ordera veidlapa: veidlapa 36.9B
- Prokuroram jānodrošina iespēja, lai viņu uzklausītu

Aizjūras iesaldēšanas rīkojums II

- Tiesa var atteikties izpildīt rīkojumu, uz kuru attiecas *ne bis in idem* *principis*, kas nav savienojams ar Konvencijas tiesībām (? ievieš proporcionalitātes pārbaudi un tiesības personai tikt uzklausītai)
- Orderis telpu kratīšanai un FO norādītajam īpašumam
- Īpašums un pierādījumi ir plaši definēti Pamatlēmuma 2. panta (d) un (e) punktā
- Tomēr CICA 03 nav definīcijas, un s20(2)(a) nodrošina “pierādījumu aizsardzību AK [ko] var izmantot jebkurā tiesvedībā vai izmeklēšanā līdzdalīgajā valstī”, bet īpaši nenodrošina aizsardzību noziedzīgi iegūtiem līdzekļiem/konfiskācijai, kā to dara līdzīgi nosacījumi saskaņā ar Sch. 4, un kas iekļauti 2000. gada likumā par terorismu

Aizjūras iesaldēšanas rīkojums III

- Iesaldēšanas rīkojumu var atlikt, ja tas var kaitēt AK notiekošai izmeklēšanai
- Ja pierādījums tiek glabāts saskaņā ar tiesas rīkojumu un to nevar izvest no Skotijas
- Atgūtais pierādījums tiks nodots tikai tad, ja:
 - par to ir izdarīts parastais pieprasījums saskaņā ar ILOR un s7
 - vai saskaņā ar konfiskācijas noteikumiem (kopumā līdzīgi)
 - tādēļ, lai pilnībā izpildītu iesaldēšanas rīkojumu, tam jāpievieno parasts MLA pieprasījums
- Tomēr PF vai “jebkurai citai personai, kuru ietekmējis rīkojums” jāievēro nosacījums sagatavot iesniegumu īpašuma atbrīvošanai, bet tikai tad, ja aizjūras iesaldēšanas rīkojums ir zaudējis spēku līdzdalības valstī vai noteikta *ne bis in idem* principa nesavienojamība ar Konvencijas tiesībām

Tiesību aktu par noziedzīgi iegūtiem līdzekļiem vēsture AK

- R pret Katbertsonu (R v Cuthbertson) [1980. gads] AC 470: 1971. gada Likums par atkarību no narkotikām
- Hodžsona (Hodgson) 1984. gada ziņojums
- 1986. gada Likums par narkotisko vielu tirdzniecības pārkāpumiem: konfiskācija ierobežota līdz narkotisko vielu tirdzniecībai, kad tiesa novērtējusi no pieejamajiem līdzekļiem gūtos ienākumus un vērtību
- 1993. gada Krimināltiesību likums: vispārējie noziedzīgi iegūtie līdzekļi
- 1995. gada Likums par noziedzīgi iegūtiem līdzekļiem: pienākumi nodot apsūdzēto atklātībā, un tiesai tiek dota iespēja izdarīt slēdzienus no apsūdzētā nepamatotas paskaidrojumu nesniegšanas
- 2002. gada Likums par noziedzīgi iegūtiem līdzekļiem (POCA)

2002. gada Likums par noziedzīgi iegūtiem līdzekļiem

- Izveidotais ARA tagad ir Smagu organizēto noziegumu izmeklēšanas aģentūras (SOCA) daļa
- Palielināta tiesu vara līdzekļu konfiscēšanā
- Paaugstinātas izpildes pilnvaras pēc notiesāšanas
- Jaunāki un noteiktāki ML nodarījumi
- Civilā atgūšanas režīma ieviešana: atsavināšana gadījumos, kad iespējams parādīt, ka bijis pamats aizdomām, pamatojoties uz iespējam, ka līdzekļi bija iegūti noziedzīgā ceļā

2002. gada Likums par noziedzīgi iegūtiem līdzekļiem II

- Trīs līmeņu sistēma noziedzīgi iegūtu līdzekļu atgūšanai
- Krimināltiesiska konfiskācija
- Atgūšana civilā ceļā
- Aplikšana ar nodokļiem

Brīdinājums

- ARA uzskatāms kā neizdevies projekts, jo tas izmaksāja 60 miljonus £, lai atgūtu 8 miljonus £
- Tā funkcijas pārņēma SOCA
- Jānodrošina līdzsvars: sodu ietverošs vai sabiedrības interesēs
- Šī acīmredzamā neizdošanās neparādīja ne izolēto līdzekļu apjomu, ne triecienu, kādu ARA darbība deva organizētajai noziedzībai

Krimināltiesiska konfiskācija

- Mērķis panākt, lai tiesa izdotu rīkojumu konfiskācijai saistībā ar atklātu konkrētu noziedzīgu darbību vai vispārēju noziedzīgu darbību/noziedzīgu dzīvesveidu
- *Konkrētas noziedzīgas darbības* lietā gūtais labums tieši attiecas uz tiesā izskatāmo noziegumu vai noziegumiem
- *Vispārējas noziedzīgas darbības / noziedzīga dzīvesveida* lietā šādam gūtajam labumam nav jābūt saistītam ar pārkāpumu vai pārkāpumiem, par kuru vai kuriem apsūdzētais ir notiesāts, ne ar citiem iepriekš izdarītiem pārkāpumiem.
- Konfiskācijas procesam nav nozīmes pārrunās par apsūdzētā lūgumu tiesai

Izmeklēšana

- Lai varētu veikt pilnu finansiālu analīzi, krimināltiesiskas konfiskācijas lietās saskaņā ar POCA ir iespējami pieci izmeklēšanas rīkojumu veidi
- Klienta informēšanas rīkojums
- Kontu novērošanas rīkojumi
- Informācijas izpaušanas rīkojums
- Dokumentu uzrādīšanas rīkojums
- Kratīšanas orderi

Ierobežošanas rīkojumi

- Mērķis: aizliegt apsūdzētajai personai un citām noteiktām personām rīkoties ar viņu realizējamo īpašumu, lai nodrošinātu, ka šādi līdzekļi joprojām ir pieejami laikā, kad paredzams noziedzīgi iegūto līdzekļu konfiskācijas process
- Pieteikums tiesai iesniegts, pamatojoties uz vienas puses ziņojumu

Prokurora ziņojums

- Tiek izsniegts apsūdzētajam, informējot par notiesāšanu, un tiesa saņem tā kopiju
- tajā iekļauti jautājumi, kas ir būtiski tiesas apsvērumiem par krimināltiesiskas konfiskācijas procesu, lemjot par atgūstamo apjomu,
- (a) vai apsūdzētajam ir noziedzīgs dzīvesveids; un
- (b) vai šis apjoms attiecas uz konkrētu noziedzīgu darbību vai vispārēju noziedzīgu darbību.
- Informācija par apsūdzētā pieejamajiem līdzekļiem (pieejamais apjoms), lai palīdzētu tiesai noteikt precīzu apjomu konfiskācijas rīkojumam
- Vispārējas noziedzīgas darbības/noziedzīga dzīvesveida gadījumā: papildus piemēro ar likumu paredzētus pieņēmumus

Apsūdzētā pienākums

- Noteiktā laika posmā apstiprināt vai noliegt prokurora ziņojumā izteiktos apgalvojumus;
- ja tas netiek darīts, ziņojuma apgalvojumi ir uzskatāmi par apstiprinātiem;
- vispārējas noziedzīgas darbības/noziedzīga dzīvesveida lietas: mērķis: izmantojot pieņēmumus, noteikt to ienākumu atlikumu virs izdevumiem, kuri rezultātā veido izdevumus, ko nevar izskaidrot ar likumīgiem darījumiem

Vispārējas noziedzīgas darbības/noziedzīga dzīvesveida lietas

- 2002. gada POCA 4. saraksta pārkāpumi: ML, cilvēku/narkotisko vielu/ieroču tirdzniecība, terorisma organizēšana, viltošana, intelektuālā īpašuma piesavināšanās, naudas izspiešana, bordeļa turēšana
- Noziedzīgā rīcība kopumā:
 - (a) ja apsūdzētais vienā tiesvedībā tiek notiesāts par ne mazāk kā četrām apsūdzībām, no kurām apsūdzētais ir guvis ienākumus, vai
 - (b) pēdējos sešos gados ir notiesāts par ne mazāk kā diviem atsevišķiem gadījumiem, kuros ietilpst darbības, no kurām apsūdzētais ir guvis ienākumus.
 - (c) Katrā lietā gūtie ienākumi ir ne mazāki par £ 5000.

Prezumpcijas

- Jebkurš īpašums, kas nodots apsūdzētajam jebkurā laikā pēc attiecīgā datuma { } tika iegūts
 - Vispārējās noziedzīgās darbības rezultātā
 - Visagrākajā laikā, kad, šķiet, tas viņam piederējis
 - Jebkuru īpašumu, kas bijis apsūdzētā īpašumā pēc notiesājošā sprieduma datuma, apsūdzētais ieguvis
 - Viņa vispārējās noziedzīgās darbības rezultātā
 - Visagrākajā laikā, kad, šķiet, tas viņam piederējis

Prezumpcijas II

- Visi izdevumi, kas apsūdzētajam radušies laikā pēc attiecīgās dienas, kad viņa vispārējās noziedzīgās darbības rezultātā tika iegādāts īpašums
- Lai novērtētu apsūdzētā iegūto (vai pieņemot, ka tas tika iegādāts) īpašumu, viņš to nav iegādājies citu interešu vadīts
- Tomēr tiesa nedrīkst izdarīt nevienu no šiem pieņēmumiem saistībā ar konkrētu īpašumu vai izdevumiem, ja
 - (a) šis pieņēmums izrādījies nepareizs, vai
 - (b) izdarot šo pieņēmumu, varētu rasties nopietns risks pieļaut netaisnību.
- (7) Ja tiesa neizdara vienu vai vairākus no šiem pieņēmumiem, tai jāpaziņo tā iemesli.”

Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizēšana

Trīs stadijas

Ievietošana: noziedzīgi iegūto līdzekļu iepludināšana ekonomikā

Noslāņošana: pārkaitījumi, kas noslēpj līdzekļu patieso avotu

Integrācija: rada priekšstatu, ka līdzekļi nākuši no likumīga avota

Ziņojumi par aizdomīgām darbībām

- Iesniedzami SOCA
- Kopā ar citām pieejamajām ziņām rada pievienoto vērtību tiesībaizsardzībai
- Klienti, bet arī pircēji, piegādātāji, iegādes mērķi
- Informācija par personu, aizdomu pamats, kādēļ neparasts vai aizdomīgs, tiesību subjekts
- Vērtīgs un vajadzīgs rīks, lai (1) sniegtu tiesību aizsardzības iestādei informāciju par noziedzīgi iegūto līdzekļu legalizēšanas pakāpi; (2) varētu uzsākt izmeklēšanu; (3) preventīva iedarbība.

Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanas pārkāpumi

- POCA s327: slēpšana, maskēšana, konvertēšana, īpašuma nodošana vai noņemšana no jurisdikcijas, par ko persona zina vai tam ir aizdomas, ir noziedzīgi iegūti līdzekļi
- POCA s328 : slēdz līgumu vai tiek iesaistīts līgumā, par ko viņš zina vai par ko viņam ir aizdomas, ka tas palīdzēs citai personai iegūt, saglabāt, lietot vai kontrolēt noziedzīgā ceļā iegūtu īpašumu
- POCA s329: persona iegūst, saglabā, lieto īpašumu vai tai pieder īpašums, par ko tā zina vai tai ir aizdomas, ka tie ir noziedzīgi iegūti līdzekļi

Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizēšana: aizstāvība

- Pirms veicis darbību, kas apsūdzībā parādās kā kriminālais nodarījums, apstiprinātā veidā atklājis iestādēm informāciju un ieguvis no tām atbilstošu piekrišanu

Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizēšana: apsūdzības uzrādīšana

- Pierādīt, ka īpašums iegūts nozieguma rezultātā:
- (1) parādot, ka īpašums ir iegūts no noteikta veida vai veidu darbības, un šī darbība bija nelikumīga;
- (2) izmantojot pierādījumus par to, kā īpašums tika nodots, kļuva skaidrs, ka to varēja iegūt tikai noziedzīgas darbības rezultātā.

UKCA

- <http://www.homeoffice.gov.uk/police/mutual-legal-assistance/Assistance-from-UK/>

